

VEMW Position Paper Fossiele subsidies

Fossiele subsidies worden beschouwd als belemmering voor effectieve toepassing van CO₂-beprijzing. VEMW is voorstander van het inprijzen van negatieve externe effecten van CO₂-uitstoot als middel ter bevordering van de energie- en industrietransitie en het behalen van klimaatdoelen. Voorbeeld is het EU-ETS. Cruciale voorwaarde: er moet sprake zijn van een effectieve prijsprikkel. Dit is het geval wanneer het toepassen van het instrument leidt tot een bijdrage aan de vermindering van de (wereldwijde) CO₂-uitstoot. Om dit te bereiken moet aan twee randvoorwaarden worden voldaan: er is sprake van een gelijk speelveld en er is sprake van handelingsperspectief (beschikbaarheid van CO₂-uitstoot reducerende alternatieven). Daarom pleit VEMW voor een beleid mbt. fossiele subsidies dat gericht is op gelijktijdige versterking van de CO₂-reductieprikkel (vermindering fossiele subsidies en behoud gelijk speelveld) en beschikbaarheid van CO₂-neutrale alternatieven.

Fossiele subsidies voor de industrie

Nederland kent geen systeem op basis waarvan industriële bedrijven subsidies ontvangen voor het gebruik van fossiele brandstoffen. Wel zijn er diverse regelingen (indirect) gelieerd aan fossiel energie- of grondstoffenverbruik die als fossiele subsidies worden aangemerkt.¹ Zo kunnen bedrijven in Nederland in aanmerking komen voor belastingkortingen en vrijstellingen op de energiebelasting bij het gebruik van restgassen, het gebruik van kolen in hoogovens en cokesfabrieken en het nietenergetische-gebruik van fossiele brandstoffen, of wanneer er sprake is van mineralogische of metallurgische processen. Daarnaast hanteert de energiebelasting een degressieve tariefstructuur zowel voor elektriciteit als aardgas. Voor de 345 bedrijven die onder het Europese CO₂-handelssysteem EU-ETS vallen geldt dat zij de benodigde emissierechten deels gratis toegewezen krijgen.

Effecten

Het toepassen van dergelijke fossiele subsidies kan gevolgen hebben voor de beprijzing van de CO₂-uitstoot en zou daarmee een belemmering kunnen vormen voor de energie- en industrietransitie en het behalen van klimaatdoelen. Immers, de externe effecten van CO₂-uitstoot als gevolg van het gebruik van brand- en grondstoffen van fossiele oorsprong worden niet door de markt ingeprijsd. Dit zgn. marktfalen vormt aanleiding om door middel van overheidsheffingen en het EU-ETS dit gebrek te herstellen. Het geheel of deels ontheffen van bedrijven tot het betalen van deze heffingen kan dan ook gezien worden als een beperking van de prikkel om hun CO₂-uitstoot te verminderen. Met als gevolg dat de energie- en industrietransitie belemmerd zou kunnen worden en het behalen van klimaatdoelen onzeker wordt.

¹ Ministerie van Financiën, bijlage Miljoenennota 2024.

Standpunt VEMW

VEMW staat voor een duurzame toekomst van Nederland. De bevordering van de energie- en industrietransitie is noodzakelijk voor het behalen van onze klimaatdoelen. VEMW beschouwt het inprijzen van negatieve externe effecten van CO₂-uitstoot als een effectief en efficiënt middel ter bevordering van de energie- en industrietransitie en het behalen van klimaatdoelen. Echter, absolute voorwaarde is dat de toepassing hiervan niet leidt tot verplaatsing maar tot (wereldwijde) vermindering van CO₂-uitstoot. Cruciaal hiervoor is dat sprake is van een gelijk speelveld en dat bedrijven die onderhavig zijn aan deze prikkel handelingsperspectief hebben. Dat wil zeggen dat zij in de gelegenheid zijn om CO₂-uitstoot reducerende alternatieven toe te passen.² Het afschaffen van fossiele subsidies dient dus zorgvuldig te gebeuren om negatieve neveneffecten te voorkomen. Een eenzijdige afschaffing creëert een ongelijk speelveld in Europa en verslechtert de concurrentiepositie van Nederlandse bedrijven met een reëel risico van verplaatsing van economische activiteiten, investeringen en CO₂-uitstoot tot gevolg.³

Bijdrage vanuit de politiek

VEMW staat voor een samenhangend beleid dat tegelijkertijd prikkels versterkt gericht op vermindering van de CO₂-uitstoot, een gelijk speelveld borgt en klimaat neutrale alternatieven beschikbaar maakt.⁴ Om het gelijk speelveld in Europa te behouden is het belangrijk dat Nederland maatregelen zoals het afschaffen van fossiele subsidies harmoniseert met andere EU-lidstaten. Daarnaast is het essentieel dat bedrijven in Nederland toegang hebben tot competitieve CO₂-uitstoot reducerende alternatieven zoals koolstofarme of koolstofvrije waterstof, hernieuwbare elektriciteit en mogelijkheden voor CO₂-afvang en -opslag. Nederland heeft de potentie om een leidende rol te spelen in de energie- en industrietransitie. Daarvoor is een stabiel investeringsklimaat als gevolg van duidelijk en consistent en daarmee voorspelbaar langetermijnbeleid van groot belang.⁵ Het beperken van fossiele subsidies als onderdeel daarvan is voor VEMW bespreekbaar, mits gecoördineerd in EU verband en afgestemd met maatregelen die de beschikbaarheid van koolstofarme energiedragers en grondstoffen borgt en daarmee bedrijven reëel handelingsperspectief biedt.

² PBL "Analyse tarief CO₂-heffing industrie – tariefstudie 2024".

³ CPB/PBL "Afschaffing fossiele-energiesubsidies: eerder een hersenkraker dan een no-brainer", 2023.

⁴ PWC "The future of energy-intensive industry in Northwestern Europe: A balancing act", 2024.

⁵ Berenschot "Onderzoek beperkingen en obstakels voor CO₂-emissiereductie industrie en mogelijke oplossingen", 2023.